

Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi

Cilt 3(2020), Sayı 6, 45-50

Bir Adli Tıp Olgusu Olarak İntiharın Psikanalitik Bakış Açısı İle İncelenmesi

Funda KIVRIKOĞLU¹

Dilara GÜLLÜ²

Nuray SARP KULKARA³

Öz

Her yıl birçok kişi intihar nedeniyle hayatını kaybetmektedir ve intihar bütün ölüm nedenleri arasında üst sıralarda yer almaktadır. İntihar; tamamlanmış intihar, intihar girişimi, ve intihar fikri olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. İntihar kavramı incelendiğinde Freud'un kavramlarından saldırganlık ve thanatos kavramları dikkat çekmektedir. Thanatos agresyon, zarar verme, yıkıcılık ve ölüm gibi kavramları kapsamaktadır. Tüm bunlara ek olarak intiharın; depresyon, alkol ve madde bağımlılığı, şizofreni ve kişilik bozuklukları ile ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Bu derleme çalışmasında intihar psikanalitik bakış açısıyla ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: İntihar, Saldırganlık, Psikanaliz

Investigation of Suicide From A Psychoanalytic Point of View As A

Forensic Case

Abstract

Suicide is one of the main reasons of death causes and many people lose their life due to committing suicidal acts. The concept of suicide is divided under three titles: completed suicide, suicide attempt and suicidal ideation. The concept of suicide is related to hostility and thanatos concept according to Freud's analytic theory. Thanatos is characterized by aggression, giving harm, destruction and death. In addition, suicide is also found highly correlated to depression, alcohol and substance addiction, schizophrenia and personality disorders. In this review, concept of suicide is assessed in the light of psychoanalytic approach.

Keywords: Suicide, Aggression, Psychoanalysis

Giriş

Dünyada her yıl bir milyonun üstünde kişi intihar nedeniyle hayatlarını kaybetmekte ve her yıl 20 milyona yakın intihar teşebbüsü gerçekleşmektedir. İntihar bütün ölüm sebepleri arasında 10. sırada yer almaktadır. "İntihar, insanın öz benliğine yönelmiş bir saldırganlık ve yok etme eylemi olup bireyin yaşamına istemli olarak son vermesidir" (Bulut ve ark, 2012).

¹Uzm. Psk, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, funda.kivrikoglu@gmail.com

² Psk. Dan, Arkedia Psikolojik Danışmanlık, gulludilara@gmail.com

³ Uzm. Psk, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, nuraysarpp@gmail.com

Türk dil kurumunun tanımına göre intihar “bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesidir”. Bu aslında insan doğasına tamamen ters bir davranıştır. İnsan doğası hayatta kalmak üzerine kurulu iken kişinin kendisinin hayatına son vermesi büyük bir varoluşsal çelişki yaratmaktadır. Organizmanın doğası gereği tüm libidinal enerjinin yaşamsal fonksiyonlara yatırılmış olmasına ve kişinin hayatta kalmak için bir başkasını katledebileceği gerçeğine bakılır ise bir kişinin öz kısıma yönelmesi için çok derin bir acıya (fiziksel ya da ruhsal) ya da psikotik beyinsel bir yıkıma(ki o süreçte kişinin tercihi olmadığını da belirtmek gerekir) ihtiyaç vardır.

İntihar söz konusu olduğunda, elbette ki çok çeşitli tanımlar olmak ile beraber, çeşitli sınıflandırmalarda söz konusu olmaktadır. Örneğin Uluslararası Ruh Sağlığı Enstitüsü (NIMH) intiharı üç başlık altında sınıflamaktadır; tamamlanmış intihar, intihar girişimi ve intihar fikri. Tamamlanmış intihar denildiğinde bireyin girişiminin sonucunda intihar ölümle sonuçlanmalıdır. İntihar girişiminde ise, yaşamı tehdit edici olan ve bireyin kendisine yönelen her hareketi kapsayan intihar girişimleri ölümle sonuçlanmamaktadır. Yani niyet ve hareket bulunmakta ancak sonuç ölüm olmamaktadır. İntihar fikrinde ise bireyin yaşamına son vermek için, çeşitli girişimlerde bulunacağına dair ipuçları vermektedir (Köknel, 1989). Yani niyet olmakla beraber hareket ve sonuç yoktur. İntihar girişimlerinde ise kişinin ölüme tamamlanmış intiharda olduğu kadar yakın olmaması, girişime gereken önemin verilmesini engelleyebilmektedir. Ancak intihar girişimlerinin %25'inin tekrarlandığı ve bu tekrarların %30'unun ölümle sonuçlandığı göz önüne alınırsa bu ayrımın tedavideki sakıncaları görülebilir (Bauer ve ark, 1985). Kısacası, herhangi bir şekilde terapi içerisinde dillendirilen her türlü intihar fikri dikkate alınmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır.

Saldırganlık ve Thanatos

Freud'a göre “melankoliyi bunca ilginç ve tehlikeli kılan intihar eğilimi bilmeceyi tek başına çözen sadizm”dir (Freud,1917). Freud, egonun, dürtüsel yaşamın doğup geliştiği ilkel durumu olarak bildiğimiz kendine yönelik sevgisinin oldukça büyük olduğunu ve yaşamsal bir tehdit söz konusu olduğunda ortaya çıkan korkunun vasıtası ile açığa çıkan narsisistik libidonun miktarının fazlalığı sebebiyle egonun kendi yıkımına nasıl razı olabildiğini anlamının güç olduğunu söyler. Freud bu durumun ancak egonun ancak dış dünyadaki kendinden bağımsız nesnelere olan agresyonunu ve nesne ile ilişkili olan düşmanlığını kendine yöneltmesi sonucunda gerçekleşebileceğini vurgular. Bu bağlamda kişi en arkaik döneme gerileyerek, kendisini anneden ayıramadığı ve başlı başına bir “öteki” olamadığı ayrışmadan önceye

dönmekte ve kendisine kendisi dışındaki sıradan bir nesne olarak davranmaktadır. Kısaca benlik algısı ortadan kalkmalıdır.

Yine Freud'a göre buradaki saldırganlık, ölüm içgüdüsünün harekete geçmiş halidir. Freud (1955) bütün yaşayanlar ve var olanlar tekrar bir var olmama dürtüsüne sahiptir ve bunu amaçlar. Freud ilk başta insanoğlunun iki temel dürtüsünden bahsederken, bunların cinsellik ve agresyon (saldırganlık) olduğunu düşünmüştür. Ancak bu kuramlar zamanla evrimleşerek Thanatos (ölüm) ve eros (cinsel içgüdü/yaşamsal libidinal enerji) halini almışlardır. Bu iki kavram birbirinin zıttıdır ve bir tanesi ölüm ve saldırgan tutumlara atıf yaparken diğeri ise yaşama ve cinselliğe vurgu yapmaktadır. Her ne kadar zıt olsalar da bazen bir arada ambivalan olarak gözlenebilir, aşk ve nefret, acı ve zevk gibi. Bu iki grup içgüdü aynı zamanda birlikte de çalışabilir, örneğin yemek yeme gibi yaşamsal bir davranış aynı zamanda ısırma, koparma ve parçalamayı da içerecektir (İnanç ve Yerlikaya, 2009). Her saldırgan davranış içerisinde bir haz barındırmaktadır. Hatta bazen thanatos aşk üzerinde dahi baskın olabilmekte ve aşk sadistik bir yön almaktadır (Ewen, 2003).

Freud'a göre insan, Eros ve Thanatos olmak üzere iki temel dürtüye doğuştan sahip olarak doğar. Eros bütün temel ihtiyaçlar, yaşama ve hayatta kalma yemek, içmek, cinsellik ve haz üzerinden bedensel ihtiyaçlara yönelen kısım iken Thanatos, agresyon, kavga, zarar verme, yıkıcılık, mazoşizm ve öldürme gibi dürtülerin bir bütünüdür. Yaşam içgüdüleri organizmayı korumak amacı ile ölüm içgüdülerinin karşısında yer alır onların enerjisini dış dünyaya çevirirler (İnanç ve Yerlikaya, 2009).

Eros idle etkileşimin çok olduğu cinsellik, heyecan ve haz üzerinden hayat bulurken, Thanatos ise ceza, ahlak ve vicdan gibi zorlayıcı ve kişi için acı verici olan bir mekanizmanın işlediği süperego ile iç içe geçmiş olmalıdır. Depresyon suçluluk duygusu ve kendini cezalandırma ile oldukça yakından ilişkilidir, bu bağlamda depresyon ve Thanatosun da birbirini besleyen iki öge olduğunu söylemek mümkündür.

İntihar ve Sık Görülen Psikiyatrik Bozukluklar

Depresyon

İntiharla en çok ilişkili psikiyatrik bozukluk depresyondur. Kanada da yapılan bir araştırmaya göre, her depresyon hastasının yüzde 48'i intihar düşüncelerine sahiptir. Yüzde 24'ü ise bunu gerçekleştirmektedir. Depresyon DSM-V' te kullanılan tanı kriterlerine göre ardışık iki hafta boyunca neredeyse her gün günün büyük kısmında ortaya çıkan aşağıdaki semptomlardan en az

beş tanesinin bulunması gerekir. DSM-V Depresyon tanısı koyabilmek için semptomlardan birinin mutlaka depresif ruh hali veya ilgi/istek kaybı olması gerektiğini vurgular. Depresif ruh hali, üzüntü, çökkünlük, boşluk, çaresizlik hissi, ilgi ve zevk kaybı uykusuzluk veya aşırı uyuma, iştah kaybı ya da kilo değişikliği, psikomotor retardasyon veya ajitasyon, düşük enerji, kötü konsantrasyon, değersizlik veya suçluluk düşünceleri, tekrarlayan ölüm veya intihar düşünceleri kriterleri oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere, intihar düşünceleri bir depresyon semptomu olarak DSM-V’te yer almıştır.

Alkol ve madde bağımlılığı

Alkol bağımlılığı intihar davranışı için yüksek risk taşıyan bir hastalıktır (Roy, 1995). Alkol, bir yandan sosyal destek ve kişiler arası ilişkileri bozarak, diğer yandan bilişsel işlevler ve duygu durum üzerindeki olumsuz etkileri yoluyla intihar davranışına zemin hazırlar. Alkol bağımlılığında yaşam boyu intihar girişimi oranının ortalama %11 ile 15 arasında değiştiği, alkoliklerdeki intihar hızının alkolik olmayanların 10 katı olduğu bulunmuştur (Cornelius ve ark, 1995).

Şizofreni

Şizofrenlerin yaklaşık %10-15’i intihar ederek yaşamlarına son verirler. Bazı çalışmalar, kontrol gruplarıyla karşılaştırıldığında suicidal şizofrenlerdeki psikotik bulguların daha yoğun olduğunu göstermektedir. Ayrıca psikotik bir grup olan şizofreni hastalarının intihar yöntemleri de normale göre daha bizar bir tablo çizmektedir, örneğin aslan kafesine girme gibi (Blumental, 1988 ve Heilä ve ark, 1998).

Kişilik Bozuklukları

İntihar girişiminde bulunanların ise yaklaşık %55’inde, ölümle sonuçlanmış intiharların %9 ile %28’inde kişilik bozuklukları saptanmıştır. Özellikle sınırda kişilik bozukluğu ile komorbid depresyon durumunda tek başına depresyon veya depresyonun eşlik ettiği başka bir ikinci eksen bozukluğundan daha fazla intihar davranışı gözlemlendiği bildirilmiştir (Soloff ve ark, 1994).

İntiharın Diğer Ekoller Açısından Psikolojik Olarak Açıklaması

Bilişsel Davranışçı Ekol

İntihar davranışını öğrenme teorisi yoluyla açıklamaya çalışanlar intiharında birçok başka davranış örüntüsü gibi öğrenilebileceğini öne sürmektedir. İntihar eğilimli ya da sorunların çözümü konusunda yetersiz davranış becerilerine sahip ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuk bu davranış biçimini öğrenir ve karşılaştığı her türlü sıkıntıda çözüm olarak bu davranış

biçimine başvurabilir. Ayrıca manipülatif intiharlarda kişinin ikincil kazancı olması ve bu tavır ile bu kazancın elde edilmesi, örneğin istediği ilgiyi elde etmesi davranışın pekişmesine yönelik pozitif bir pekiştirici olarak fonksiyon gösterecektir. Bu da davranışın tekrarlanma olasılığını arttırır.

Varoluşçu Ekol

Yalom'a göre yaşam ile ilişkisinde anlam bulamama ve kendi hayatında harekete geçme konusunda zorluk yaşayıp sorumluluk alamayan bireyler intiharın dinamiğinde önemli bir sebebi olarak görülmektedir. Kişinin yaşamını sahiplenme ve bir birey olmanın gerekliliğini yerine getirme konusundaki başarısızlığı ve hayati bir amacının olmaması da intihara sürükleyebilen öğeler olarak kabul edilmektedir (Durkheim, 1992).

Sonuç

İntihar adli alanda çok görülen bir ölüm şeklidir. Bu bağlamda adli tıp profesyonellerinin intiharın dinamiklerine hakim olması bu vakaların iç yüzünü aydınlatmak açısından önem taşımaktadır. İntiharın psikanalitik ekol ile açıklanması saldırganlık ve ölüm dürtüsü üzerinden gerçekleşmektedir. Organizma normalde yaşamını sürdürmeye yönelik bir libidinal enerji ile yönlendirilmektedir. Ancak yaşamsal etkenler ve çevresel dinamikler kişinin süper egosunu normalden fazla uyardığı zaman, ruhsal açıdan cezalandırıcı ve suçlayıcı bir yapı olan süper ego ölüm dürtüsünü ortaya çıkarır.

Ölüm dürtüsü her zaman var olmakla beraber çoğunlukla bireyin kendi varlığını sürdürme isteği ve hayatta kalma (yaşam dürtüsü) ağır bastığı için görünür hale gelmemektedir. Ölüm dürtüsü yoğun bir şekilde kontrolü ele aldığı anda kişi kendisine karşı yıkıcı, zarar veren ve saldırgan bir zihne sahip olur. Bu durum, önce kişide depresyonun gelişmesine sonrasında ise kişinin kendine fiziksel olarak zarar vermesine doğru ilerleyebilir. Bu bağlamda terapötik süreçte, kişinin agresif dürtülerinin kaynağı anlaşılabilir ve bu dürtülerin kişinin kendisine değil, makul düzeylerde öfke duyduğu nesneye kontrollü bir şekilde duygu ifadesi ile aktarılması hedeflenir. Olası bir intihar düşüncesi önemsizmeli ve bununla ilgili her zaman önlem alınmalıdır.

Kaynaklar

Ağargün, M. Y., Kara, H., Karamustafalıoğlu, N., ve Üçışık, M. (1995). İntihar girişiminde bulunan alkol bağımlılarının demografik verileri ve klinik özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 6, 198-202.

- Bauer, M., Bosch, G., ve Freyberger, H. (1985). *Psikiyatri, psikosomatik-psikoterapi*, (Çev., Prof. Dr. Günsel Koptagel-İlal). Kırklareli: Sermet Matbaası.
- Blumental, S. J. (1988). Suicide: A guide to risk factors, assessment and treatment of suicidal patients. *Med Clin North Am*, 72, 937-71.
- Bulut, E., Küçüker, H., ve Bulut, N. (2012). İntiharın kısa tarihçesinden sebep ve yöntemlerine genel bir bakış. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 128-137.
- Cornelius, J. R., Salloum, I. M., Mezzich, J., Cornelius, M.D., Fabrega, H. Jr., Ehler, J.G.,..., Mann, J. J. (1995). Disproportionate suicidality in patients with comorbid Major Depresyon and Alcoholism. *Am J Psychiatry*, 152, 358-64.
- Durkheim, E. (1992). *İntihar* (Çev., Prof. Özer Ozankaya). Ankara: İmge Kitabevi.
- Ewen, R. B. (2003). *An introduction to theories of personality*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Freud, S. (1917). *Yas ve Melankoli*. İstanbul: Telos Yayıncılık.
- Fyer, M. R., Frances, A. J., Sullivan, T., Hurt, S.W., ve Clarkin, J. (1988). Suicide attempts in patients with borderline personality disorder. *Am J Psychiatry*, 145, 737-9.
- Heilä, H., Isometsä, E. T., Henriksson, M. M., Heikkinen, M. E., Marttunen, M. J., Lönnqvist, J. K. (1998). Antecedent of suicide in people with schizophrenia. *Br J Psychiatry*, 173, 330-3.
- İnanç, B. Ve Yerlikaya, E. (2009) *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi
- Köknel, Ö. (1989). *Depresyon*. İstanbul: Altınkitaplar Yayınevi.
- Papura, J. Fotti, S. Katz, L. Y., ve Sareen, J. (2009). Help seeking and perceived need for mental care among individuals in Canada with suicidal behaviours *Psychiatr Service*, 60(7), 943-9.
- Roy, A. (1995). *Suicide: Comprehensive Textbook of Psychiatry*. Kaplan HI, Sadock BJ (Ed), 6.baskı, Baltimore: Willams & Wilkins.
- Soloff, P. H., Lis, J. A., Kelly, T., Cornelius, J., ve Ulrich, R. (1994). Risk factors for suicidal behavior in borderline personality disorder. *Am J Psychiatry*. 151, 1316-23.